

ЕТНОЛІНГВІСТИКА

Тип	Дисципліна професійної та практичної підготовки
Код	ОК-3
Семестр	1-ий
Загальна кількість кредитів / годин:	5 кредитів / 150 год.
Форма контролю	Екзамен (усний)
Викладач	канд. філол. наук, доц. Важеніна О.Г.
Необхідні обов'язкові попередні та супутні навчальні дисципліни:	«Сучасна українська мова: лексикологія», «Українська діалектологія», «Лінгвістичний аналіз тексту», «Лінгвокультурологія», «Психолінгвістика», «Етнографія», «Історія української літератури».
Місце у структурно-логічній схемі:	ОК-3 «Етнолінгвістика» викладається на першому році навчання СО «Магістр»
Форми навчання:	лекції, практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота
Критерії оцінювання:	1-ий семестр: поточний контроль – 60 балів; підсумковий контроль (екзамен / індивідуальне творче завдання) – 40 балів
Мова викладання:	Українська

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**Розділ 1. Основні засади вивчення «мовних картин світу».**

Тема 1. Специфіка вивчення мовних картин світу. Предмет, об'єкт етнолінгвістики. Мова і культура. Взаємозв'язок мови і культури. Мова як складова культури, «культурна пам'ять народу». Етнічна культура. Лінгвоцентризм і антропоцентризм. Взаємозв'язок етнолінгвістики з іншими розділами мовознавства (історією мови, діалектологією, лексикологією, фразеологією, ономастикою, лінгвогеографією, когнітивною лінгвістикою, соціолінгвістикою, теорією міжкультурної комунікації). Міждисциплінарний характер вивчення «мовних картин світу».

Тема 2. Етнолінгвістичні ідеї в історії мовознавчих досліджень.

Зародження етнолінгвістичних студій. Погляди В. фон Гумбольдта, Ф. Боаса, О.О. Потебні, неогумбольдтіанців (Л. Вітгенштейна, Л. Вайсгербера). Теорія лінгвістичної відносності Сепіра-Ворфа (лінгвістичний детермінізм, неможливість повного взаєморозуміння представників різних культур, принципова неможливість перекладу) та її критика. Етнолінгвістична школа М.І. Толстого.

Тема 3. Сучасні дослідження «мовних картин світу».

Тематика і проблематика. Вітчизняна етнолінгвістика. Дослідження В. Жайворонка, Л. Лисиченко, О. Селіванової, І. Голубовської, В. Конобродської, Н. Сологуб. Зарубіжна етнолінгвістика (А. Вежицька, В. Телія, Е. Верещагін, В. Костомаров, Ю. Степанов, Д. Лихачов, В. Красних, Є. Бартмінський, Д. Айдачич).

Тема 4. Основні поняття й термінологічний апарат етнолінгвістики.

Мовна картина світу. Еквівалентність мовних одиниць. Лексика фонова. Безеквівалентна лексика. Лакуна. Прецедентні тексти. Прецедентні імена. Знання фонові. Конотація. Конотатема національна. Феномен національно-прецедентний. Символ національно-культурний. Стереотип етнічний. Національно-культурний маркер. Національно-культурний компонент семантики. Інформація лінгвокультурна. Функція мови етнічна. Лінгвоментальність. Картина світу концептуальна. Концепт. Концепт лінгвокультурний.

Розділ 2. Лексичний склад мови як відображення народної картини світу.

Тема 1. Поняття концепту. Мовна картина світу. Концепти як складники свідомості, носії культурно значущої інформації певного етносу. Фрагменти мовної картини світу в дослідженнях українських лінгвістів (С. Єрмоленко, В. Жайворонко, В. Калашник, Ю. Карпенко, Л. Лисиченко, В. Манакін, О. Селіванова, В. Склярєнко, Н. Слухай (Молотаєва), Н. Сукаленко, О. Тищенко, В. Ужченко). Макро- і мікрополе. Основні тематичні групи: людина, природа, способи вербалізації концептів.

Тема 2. Відтворення мовної картини світу у фразеологічних одиницях та ідіомах. Національно-культурний компонент семантики фразеологізмів української мови. Тематичні групи фразеологізмів з національно-культурним компонентом. Способи перекладу фразеологізмів.

Тема 3. Ономастична лексика в етнолінгвістичних дослідженнях. Національна специфіка антропонімів та антропонімних формул номінації. Давні імена, мотиви, способи називання, символіка. Прізвищеві найменування в давніх пам'ятках, способи оформлення. Патроніми й матроніми. Етнолінгвістичний аспект вивчення давніх топонімів. Гідронімна номінація природних об'єктів як відображення реалій життя та картини світу. Ороніми й власне топоніми. Народна астронімія: мотиви й способи номінації. Етнічні самоназви, етноніми як спосіб відокремлення себе від інших народів. Фітоніми, народні назви рослин: символіка, призначення, мотиви й способи номінації. Орнітоніми, народні назви птахів. Власні назви фольклорного походження. Прецедентні імена та їх функціонування. Сучасний ономастикон та картина світу.

Тема 4. Фольклорні тексти як матеріал етнолінгвістичних досліджень. Фольклоризми. Етнографізми. Мовні стереотипи фольклорних образів. Символіка кольоропозначень у слов'янських мовах. Лексеми на позначення одягу, страв, предметів побуту та ритуальних дій. Безеквівалентна лексика та проблеми перекладу. Фіксація національно маркованої лексики в лексикографічних працях

Програмні результати навчання, визначені в освітній програмі:

ПРН-3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН-4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН-5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПРН-6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН-7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.

ПРН-8. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства.

ПРН-9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН-10. Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).

ПРН-11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.